

การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครู
ในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) จังหวัดลำปาง

**The Development of PLC Management Model for Teachers Development
of Learning Management through Active Learning Approach based
on PAR : A Case Study of Tessaban 4 (Ban Ching Rai) School
in Lampang Province**

ณัฐ รัตนศิริณิขกุล¹ และ วรญา วิไลรัตน์²

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง¹, โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) จังหวัดลำปาง²

Nat Rattanasirinichakun¹ and Woraya Wilairat²

Lampang Rajabhat University, Thailand¹

Tessaban 4 (Ban Ching Rai) School, Lampang Province²

Corresponding Author, E-mail: nat_cha@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ 2) สร้างรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ถอดบทเรียนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการวิจัย 4 ตอน การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ การทดลองใช้รูปแบบ และการถอดบทเรียนการใช้รูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 57 คน การสร้างรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 12 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ พบว่า (1) สภาพการบริหารโรงเรียนเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน PLC ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับครู (2) ปัญหาครูบางคนยังไม่เข้าใจระบบการบริหาร PLC (3) ครูต้องการให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อม การจัดโครงสร้างขององค์การที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการ PLC 2) การสร้างรูปแบบ พบว่ามีองค์ประกอบ (1) หลักการ (2) ปัจจัยนำเข้า (3) กระบวนการ (4) ผลผลิต (5) ผลกระทบเชิงบวก (6) การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ และ (7) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3)

* วันที่รับบทความ: 15 ตุลาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 พฤศจิกายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2565

Received: October 15, 2022; Revised: November 7, 2022; Accepted: November 8, 2022

การทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) การถอดบทเรียนการใช้รูปแบบ พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาครูคือการได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; การพัฒนาครู; การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ

Abstracts

The objective of this research is aim 1) To study the conditions, problems, and needs 2) To create a model 3) To experiment with a model and 4) To Lessons Learned using a model of the PLC for teacher development in learning management through Active Learning approach with PAR. The research was conducted in 4 parts, the study of conditions, problems, needs, model experiments and reflective lessons from using the model. The group of informants consisted of 57 school administrators and teachers. Creative a model. The group of informants consisted of school administrators, teachers' representatives, and experts, totaling 12 people with the data were analyzed using mean values, standard deviations, and content analysis.

The results showed that: 1) A study of conditions, problems and needs was found that (1) The school administration focuses on participative management using the school base Management, PLC which are also new for teachers. (2) in terms of problem as some teachers still do not understand the PLC administration system (3) In terms of needs assessment as teachers want to encourage and support the development of knowledgeable learning management, environment conducive, organizing structuring facilitates Active Learning approach through PLC processes. 2) Creating a model was found that there were 7 main components which consisted of : (1) Principles (2) Inputs (3) Processes (4) Productivity (5) Positive impacts (6) Constructive data reintegration, and (7) Success factors. The overall evaluation of the suitability of the model was at a high level average. 3) Experimenting with the model was found that overall satisfaction assessment of the model was at a high level average. 4) Lesson transcripts of using model was found that the most suitable model for teacher development as participation in the exchange of learning and Active Learning approach.

Keywords: Professional Learning Community Management Model: PLC Model; Teachers Development, Learning Management through Active Learning Approach; Participatory Action Research : PAR

บทนำ

การจัดการศึกษาไทยที่มีการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด สิ่งที่ควรยึดมั่นในจุดมุ่งหมาย แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องใช้กระบวนการทัศน์ใหม่โดย

ภาคีแนวร่วม และใช้ชุมชนครูเป็นฐาน มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนให้เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ เตรียมเยาวชนให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการทำงานในศตวรรษใหม่ เปลี่ยนห้องเรียนเป็นพื้นที่เรียนรู้ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ระบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นเวทีของครูที่เป็นนักปฏิบัติมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีปฏิบัติโดยมีเป้าหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้ เน้นความเจริญงอกงามของมนุษย์ด้วยการเรียนรู้จากการที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ ครูเปลี่ยนจากผู้สอนวิชามาเป็นโค้ช ครูคือนักเรียน เรียนรู้วิธีทำหน้าที่ของการเรียนรู้ของนักเรียน ครูทำงานเป็นทีมและเรียนเป็นทีม (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 139) บทบาท ทักษะ คุณลักษณะ พฤติกรรมของครูจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน

ครูสภาได้ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษา นำนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ให้ความสำคัญกับครูเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน 4 ประเด็น 1) คุณภาพของระบบการศึกษาไม่มีวันที่จะสูงกว่าคุณภาพของครูไปได้ 2) หนทางเดียวเท่านั้นที่จะพัฒนาผลการเรียนรู้ คือการพัฒนาการสอน 3) ระบบที่ดีต้องทำให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ และ 4) ครูใหญ่เป็นผู้มีความสำคัญในการผลักดันการสอน ครูจึงเป็นปัจจัยตั้งต้นของคุณภาพการศึกษา ดังมนตรี แยมกลีกร (2559 : 128) กล่าวว่าหัวใจสำคัญของ PLC ไม่ได้มุ่งไปที่การเรียนรู้ของครูเป็นรายบุคคล แต่จะเป็นการเรียนรู้ภายใต้บริบทของชุมชนที่มาร่วมกันเรียนรู้ เป็นชุมชนของนักเรียนรู้ เป็นการเก็บรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันสะสมองค์ความรู้ภายใต้บริบทนั้น ๆ ร่วมกัน โดย PLC เป็นการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทุกระดับ ครูและบุคลากรในโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าให้ความสำคัญกับการสอน ภายใต้เป้าหมายเดียวกันโดยอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (DuFour, 2007 : 4-8; Mayer, D. and Lloyd, M. , 2011 : 78) การสั่งสมความรู้และการสร้างความรู้ใหม่เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ และคุณภาพของผู้เรียนร่วมกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมมือร่วมใจ การเรียนรู้ประสบการณ์ การปฏิบัติงานในพื้นที่ PLC เปรียบเสมือนเป็นจุดรวมของนักวิชาชีพแสดงพลังความสามัคคีของนักวิชาชีพ ด้วยความอดทน และเวลา การลงมือทำเท่านั้นที่จะเปลี่ยนความฝันให้เป็นความจริงได้ PLC ทำให้ผู้สอนมีความรู้ในสิ่งที่สอนได้รับการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตลอดจนสมรรถนะอื่น ๆ และจากการที่ผู้สอนได้รับการพัฒนาจะส่งผลไปยังคุณภาพของผู้เรียน คือ ความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะและสมรรถนะด้านต่าง ๆ ตามที่กลุ่ม PLC ได้นำมาเป็นประเด็นการเรียนรู้และพัฒนาของกลุ่ม (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล, 2562 : 12) PLC จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในทางวิชาชีพของครูที่มีเป้าหมายเดียวกันร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านความรู้และเทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูเกิดการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น (ไพพกา ผิดคำ, 2564 : 14) ครูจำเป็นต้องปรับตัว

บทบาทครูและนักเรียนเปลี่ยนไป ครูเน้นการโค้ช ผู้เรียนเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) สิ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้คือบริบทที่แตกต่าง ครูควรใช้หลักการในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้เรียนให้เหมาะกับ เนื้อหา ผู้เรียน และชั้นเรียน เป็นบรรยากาศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (นันทสิทธิ์ พร ธาดาวิทย์, 2559 : 18) โดย Active Learning มีแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ คือ 1) นัยสำคัญของการเรียนรู้ คือ เนื้อหาที่ผู้เรียนจะยอมรับต้องมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของผู้เรียน 2) การเรียนรู้ต้องเรียนผ่านการกระทำ 3) การเรียนรู้คือการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตนเองและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น คนอื่น ๆ ทั้งด้านความรู้สึกละและสติปัญญา การเรียนรู้ได้ดีที่สุดจึงเป็นการได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น Active Learning คือ ครูเป็นผู้นำ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเน้นการมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเรียนรู้โดยการปฏิบัติที่เป็นจุดแข็ง และสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Morale, 2000 : 103) ซึ่ง PLC จะมาช่วยเติมเต็มการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเรียนรู้โดยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม PLC ตามบริบทวัฒนธรรมไทย 4 ประการ 1) ต้องไม่ใช้อำนาจสั่งการให้ครูเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและไม่ควรแสดงอำนาจ มากเกินไปในขณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครู 2) ต้องสร้างจิตวิญญาณของทีมพัฒนาวิชาชีพครู โดยส่งเสริมให้สมาชิก ยอมรับเคารพ และให้คุณค่ากับความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) ต้องท้าทายครูให้เผชิญกับความไม่แน่นอนเพื่อช่วยให้ครูเปิดรับมุมมองใหม่และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และ 4) ต้องส่งเสริมให้ครูมีความสุขจากการเป็นสมาชิกของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (วรภาคย์ ไผ่ตรีพันธ์ และคณะ, 2563 : 464-465)

เมื่อพิจารณาสภาพการณ์ในการจัดการศึกษาข้างต้น ซึ่งได้นำเสนอแนวคิด PLC และ Active Learning เพื่อการพัฒนาครู ในภาพรวมค่อนข้างเป็นไปได้ยากเพราะมีข้อจำกัดหลายอย่างแตกต่างตามบริบทสภาพ ปัญหา และความต้องการ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป้าหมายไปยังกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) จังหวัดลำปาง โดยวิสัยทัศน์โรงเรียน “มุ่งเน้นการบริหารสถานศึกษา แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีเป้าประสงค์ 1) สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 2) ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3) สถานศึกษามีภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่ดี 4) สถานศึกษามีการจัดการด้านสาธารณูปโภคที่มีคุณภาพ 5) สถานศึกษามีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม อัตลักษณ์ คือ “คิดสร้างสรรค์ ยึดมั่นคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จากวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และอัตลักษณ์ จุดเน้นต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การนำนวัตกรรม PLC จึงน่าจะเป็นปัจจัยในการเชื่อมความสัมพันธ์ ด้วยการ Empowerment ให้ครูและนักเรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและจากการสัมภาษณ์ คณะครู และผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ PLC ที่ครูสภากำหนด

แนวทางในการปฏิบัติ และครูควรได้รับการพัฒนาใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) การพัฒนาครูด้านการจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 4) การพัฒนาครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้แบบลงมือกระทำผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ผ่านมาระยะหนึ่ง คณะครูเคยได้รับการพัฒนาจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎี Constructionism โดยการสนับสนุนให้นักเรียนทำโครงงานตามความสนใจ ซึ่งครูมีพื้นฐานมาบ้างแล้ว แต่อาจไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนยังไม่มีการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการ PLC เพื่อการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เหมาะสม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) เทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. เพื่อถอดบทเรียนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวนทั้งสิ้น 57 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครู จำนวน 55 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษาและครูเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์จากอินเทอร์เน็ต

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษาและครู บันทึกและสรุปประเด็นที่สะท้อน สภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาและครู กอปรกับการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเชิงระบบ มาเป็นข้อมูลในการยกร่างรูปแบบ ฯ

2.2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนครูระดับปฐมวัย จำนวน 2 คน ตัวแทนครูระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 คน ตัวแทนครูระดับประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2

คน ตัวแทนครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในวงสนทนา PLC จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ร่างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบเชิงบวก การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ และ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยการนำร่างรูปแบบ ประเด็นการสนทนา และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence)

การเก็บรวบรวมข้อมูล นัดประชุมสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงผู้บริหารสถานศึกษา โดยแนบร่างรูปแบบฯ และประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ โดยจัดการประชุมสนทนากลุ่ม ณ ห้องประชุม โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ ใช้การค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวนทั้งสิ้น 57 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครู จำนวน 55 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) แบบบันทึกการสะท้อนคิด (Reflection Thinking) การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การสร้างเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยประสานความร่วมมือด้วยตนเองนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการจัดประชุม และดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามวัน เวลา และสถานที่นัดหมาย เก็บข้อมูลจากการบันทึกการประชุม เอกสารผลการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม และประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ ฯ

การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้วยกระบวนการ PAOR ตามแนวคิดของ เคมมิสและแมกทากาท (Kemmis & Mc Taggart, 1990 : 74) โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Planing) 2) การปฏิบัติ (Action) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) 4) การสะท้อนผล (Reflection) เพื่อดำเนินการตามรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผสมกับนำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Plan Do See) ในการดำเนินงานต้องแสดงการจัดกิจกรรมเป็นระยะในแต่ละวงรอบ อย่างน้อยกลุ่มละ 3 วงรอบในการ ปฏิบัติการเรียนรู้กลุ่มวิชาชีพร่วมกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการวิจัย เชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR)	กระบวนการบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	แนวทางการ ดำเนินงาน	กิจกรรม
การวางแผน (Planing)	PLAN = shared values and norms และ collective focus on student learning เริ่มต้นด้วยการวางแผน กำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ วางแผน ออกแบบการแก้ปัญหา พร้อมทั้งพูดคุยเพื่อร่วมกัน ออกแบบการแก้ปัญหา	1.แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน ขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ระดับสถานศึกษา 2.กำหนดแผนงานการขับเคลื่อน กระบวนการ PLC จัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับ PLC	1 แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ/กลุ่มสาระ/หัวหน้าสายชั้น และคณะครู 2 จัดทำแผนงานการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา ประกอบด้วย 1) สร้างทีมงาน PLC 2) สร้างความรู้ ความเข้าใจ

ขั้นตอนการวิจัย เชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR)	กระบวนการบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	แนวทางการ ดำเนินงาน	กิจกรรม
		วางแผนและจัดทำ แผนการจัดการ เรียนรู้ โดยใช้ PLC วางแผนการจัดทำ แบบประเมินผล ติดตามผล	และแนวทางการปฏิบัติให้กับ บุคลากรในสถานศึกษา (พาดู พาคิด พาทำ) 3) กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล 4) ส่งเสริม สนับสนุน และ ประสานงาน เกี่ยวกับการพัฒนา ครูและบุคลากรทางการศึกษา
การปฏิบัติ (Action)	DO = collaboration และ expert advice and study visit ขั้นปฏิบัติการ เช่น การสังเกตการสอน โดย ต้องมีการนิเทศติดตามอย่าง ต่อเนื่อง	3. การ ขับเคลื่อน กระบวนการ PLC สู่การปฏิบัติ 4. กำกับ ติดตามนิเทศและ ประเมินผล	1 ขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่ การปฏิบัติ พร้อมทั้งบันทึกลงใน Logbook ตามลำดับดังนี้ 1) ค้นหาปัญหา 2) หาสาเหตุ 3) แนวทางแก้ไข 4) ออกแบบ กิจกรรม และ 5) นำสู่การปฏิบัติ และการสะท้อนผล 2 สรุปรายงานผล และจัด กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1 จัดทำแผนและเครื่องมือ กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา 2 คณะกรรมการขับเคลื่อน กระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา ระดับสถานศึกษา ดำเนินการ กำกับ ติดตาม นิเทศ และ ประเมินผลการขับเคลื่อน กระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา

ขั้นตอนการวิจัย เชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR)	กระบวนการบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	แนวทางการ ดำเนินงาน	กิจกรรม
			3 เร่งรัด ติดตาม และสนับสนุน ข้าราชการและบุคลากรทางการ ศึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จใน การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา
การสังเกตการณ์ (Observation) และ การสะท้อนผล (Reflection)	SEE = Reflection dialogue การสะท้อนคิดผล การปฏิบัติงาน และการ จัดการเรียนรู้แบบลงมือ ปฏิบัติ	5.สรุปรายงานผลการ ดำเนินการการ ขับเคลื่อน กระบวนการ PLC 6.กิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน และ ยกย่องเชิดชูเกียรติ การขับเคลื่อน กระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา	1 ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา รายงานผลการ ดำเนินการตามกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา พร้อม Logbook เป็นรายบุคคลต่อ ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คณะกรรมการขับเคลื่อน กระบวนการ PLC สรุปและ รายงานผลการติดตาม ใน สถานศึกษา 3 สถานศึกษารายงานผลการ ขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ต่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง 1 สถานศึกษาจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share) การขับเคลื่อน กระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษา 2 ยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่

ขั้นตอนการวิจัย เชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR)	กระบวนการบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	แนวทางการ ดำเนินงาน	กิจกรรม
			มีกระบวนการดำเนินการที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างได้และ เผยแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุม วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล ใช้หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การถอดบทเรียนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการถอดบทเรียน โดยจัดให้มีการแสดงผลงานพร้อมประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น ถอดบทเรียน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งการแสดงความคิดเห็นผ่านการสุนทรียสนทนา และการตอบแบบสอบถามปลายเปิด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครู จำนวน 57 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครู จำนวน 55 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามแบบปลายเปิด 2) แบบบันทึกการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) แบบบันทึกการสะท้อนคิด (Reflection Thinking) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน

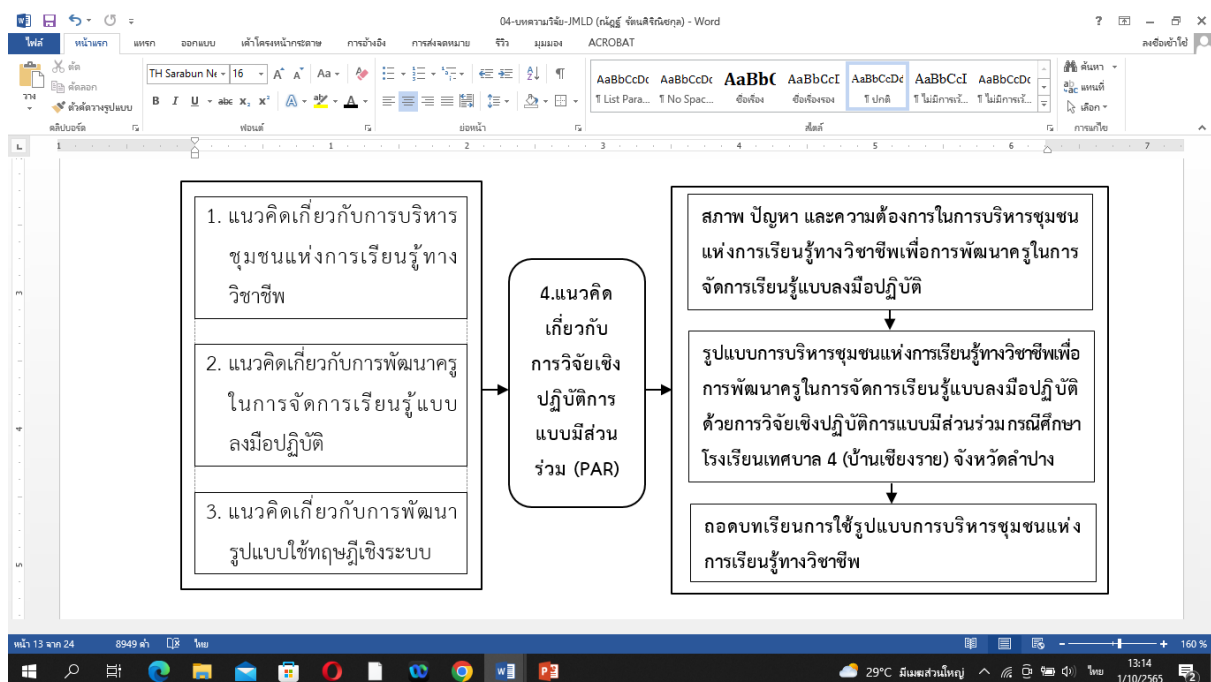
การสร้างเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด และดำเนินการจัดประชุมแบบไม่เป็นทางการเพื่อถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ประเด็นหลักคือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ พบว่า 1) ด้านสภาพการบริหารโรงเรียนเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีทักษะชีวิตบนวิถีแห่งความพอเพียง คณะกรรมการสถานศึกษา ชมรมครูผู้ปกครอง คอยให้คำแนะนำในการจัดการศึกษา กระจายอำนาจการบริหารเป็นสายชั้น สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับครู 2) ด้านปัญหาครูบางท่านยังไม่เข้าใจระบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังไม่ชำนาญการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) ด้านความต้องการ ครูต้องการให้มีการส่งเสริมสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล การจัดทำและการใช้หลักสูตร การจัดทำระบบสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมเน้นการทำงานเป็นทีม การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดโครงสร้างขององค์การที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. การสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

2.1 รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการ ได้แก่ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน 2) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ โครงสร้างองค์การ การพัฒนาครู เทคโนโลยี วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม สิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) กระบวนการ ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4) ผลผลิต ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สมรรถนะครู และสมรรถนะผู้เรียน 5) ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ คุณค่าจากการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 6) การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ และ 7) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครู และความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นวิถี ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ที่มา : ญัฐ รัตนศิริณิขกุล (2565)

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (n=12)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. โครงสร้างของรูปแบบโดยภาพรวม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลผลิต 5) ผลกระทบเชิงบวก 6) การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ 7) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	4.33	0.49	มาก
2. หลักการ “การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน”	4.25	0.45	มาก
3. ปัจจัยนำเข้า			
3.1 โครงสร้างองค์การ	4.42	0.67	มาก
3.2 การพัฒนาครู	4.58	0.51	มากที่สุด
3.3 เทคโนโลยี	4.75	0.45	มากที่สุด
3.4 วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม	4.58	0.51	มากที่สุด
3.5 สิ่งแวดล้อมศึกษา	4.33	0.49	มาก
3.6 หลักสูตรสถานศึกษา	4.67	0.49	มากที่สุด
3.7 แผนการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	4.58	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.56	0.22	มากที่สุด
4. กระบวนการ			
4.1 การบริหารการเปลี่ยนแปลง	4.25	0.62	มาก
4.2 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.58	0.51	มากที่สุด
4.3 การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	4.33	0.49	มาก
4.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	4.67	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.46	0.30	มาก
5. ผลผลิต			
5.1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ	4.42	0.51	มาก
5.2 สมรรถนะครู	4.50	0.52	มากที่สุด
5.3 สมรรถนะผู้เรียน	3.92	0.67	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.28	0.40	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
6. ผลกระทบเชิงบวก			
6.1 คุณค่าจากการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม	3.83	0.83	มาก
6.2 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.50	0.52	มากที่สุด
6.3 เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ	3.92	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.08	0.45	มาก
7. การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์	3.92	0.51	มาก
8. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ			
8.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครู	4.42	0.51	มาก
8.2 ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นวิถี	4.50	0.52	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.46	0.33	มาก

จากตารางที่ 2 เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า โครงสร้างของรูปแบบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D =0.49) และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของรูปแบบ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, S.D =0.22) รองลงมาคือกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D =0.30) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D =0.51)

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (n=57)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	4.56	0.60	มากที่สุด
2. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	4.58	0.57	มากที่สุด
3. ความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	4.33	0.69	มาก
4. การกำหนดแผนการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	4.30	0.65	มาก
5. การใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	4.39	0.53	มาก
6. การพัฒนาและใช้เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	4.37	0.67	มาก
7. การจัดทำแผนและออกแบบการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	4.54	0.54	มากที่สุด
8. การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาครู	4.28	0.70	มาก
9. การนำสื่อ เทคโนโลยี มาใช้ในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาครู	4.40	0.59	มาก
10. การนำสื่อ เทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	4.23	0.63	มาก
11. ความพร้อมของสิ่งแวดล้อม สื่อ เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.30	0.71	มาก
12. ความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม	4.47	0.54	มาก
13. การนำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	4.46	0.63	มาก
14. การสะท้อนคิดในการคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์	4.25	0.66	มาก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
. การถ่ายทอด/เผยแพร่ องค์ความรู้และนวัตกรรมสู่สาธารณะ	4.40	0.75	มาก
. การนำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน	4.60	0.53	มากที่สุด
. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของบุคลากรในสถานศึกษา	4.33	0.69	มาก
. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการนอกสถานศึกษา	4.30	0.71	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.39	0.40	มาก

จากตารางที่ 2 การประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, S.D =0.40)

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสะท้อนคิดของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า รูปแบบนี้สามารถมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การถอดบทเรียนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาครูคือการได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติจริง มีความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ครูควรใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจเน้นย้ำการลงมือปฏิบัติจริง อาทิ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ พบว่า 1) ด้านสภาพการบริหารโรงเรียนเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีทักษะชีวิตบนวิถีแห่งความพอเพียง คณะกรรมการสถานศึกษา ชมรมครูผู้ปกครอง คอยให้คำแนะนำในการจัดการศึกษา กระจายอำนาจการบริหารเป็นสายชั้น สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับครู 2) ด้านปัญหาครูบางท่านยังไม่เข้าใจระบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังไม่ชำนาญการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) ด้านความต้องการ ครูต้องการให้มีการส่งเสริมสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล การจัดทำและการใช้หลักสูตร การจัดทำระบบสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ และการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมเน้นการทำงานเป็นทีม การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดโครงสร้างขององค์การที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาครู รูปแบบและวิธีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่นิยมปฏิบัติกันมีหลากหลาย เช่น การประชุม การอบรม การฟังบรรยาย การสัมมนา การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ การนิเทศ การทำวิจัยปฏิบัติการ การมอบหมายงานให้ทำ การเป็นวิทยากร การทำผลงานทางวิชาการ วิธีการดังกล่าวล้วนเป็นวิธีการพัฒนาที่มักเกิดขึ้นนอกพื้นที่การปฏิบัติงาน และเป็นการพัฒนาที่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้กับการกิจจริง ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา บริบท และ ตรงตามความต้องการของครูผู้เข้ารับการพัฒนาอย่างแท้จริง การพัฒนาจึงยังไม่ส่งผลต่อการเพิ่มคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพที่มุ่งให้ครูผู้บริหาร นักการศึกษา และ ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมมือรวมพลังกันพัฒนาวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังที่ ขวลิต ชูกำแหง (2560 : 1-6) กล่าวถึงความสำคัญของ PLC เพื่อการพัฒนาครูสะท้อนเป้าหมายต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นศิษย์ โดยอาศัยความร่วมมือเป็นการพัฒนาสู่ความยั่งยืน สภาพ ปัญหา และความต้องการของครูจึงสะท้อนเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาทีม และพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการญ่พิชชา กชกานน และคณะ (2561 : 1039-1046) กล่าวถึงการขับเคลื่อนการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาโดยผ่าน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วม มุ่งเน้นการแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นหลัก เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูไทย

2. การสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

2.1 รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) **หลักการ** ได้แก่ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน 2) **ปัจจัยนำเข้า** ได้แก่ โครงสร้างองค์การ การพัฒนาครู เทคโนโลยี วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม สิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) **กระบวนการ** ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4) **ผลผลิต** ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สมรรถนะครู และสมรรถนะผู้เรียน 5) **ผลกระทบเชิงบวก** ได้แก่ คุณค่าจากการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 6) **การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์** และ 7) **ปัจจัยแห่งความสำเร็จ** ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นวิถี ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วย ด้วยกระบวนการ PLC และ PAR เป็นรูปแบบของการพัฒนาครูเชิงพื้นที่ คือสถานศึกษา โดยอาศัยแนวคิดการพัฒนาเชิงระบบ จะเป็นได้ว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ การคืนกลับข้อมูล ตลอดจนปัจจัยแห่งความสำเร็จ บนพื้นฐานของหลักการของการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน หากจุดเน้นที่กระบวนการ การบริหารการเปลี่ยนแปลง PLC, Active Learning และ PAR จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ครูได้รับการพัฒนาเชิงพื้นที่และการลงมือปฏิบัติจริง PLC มีองค์ประกอบสำคัญคือ เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกมีการบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกัน แบบร่วมมือร่วมใจ และมีสำนึกร่วมรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน ดังที่ ไพพกา ผิดำ (2564 : 11-18) ให้ความสำคัญขององค์ประกอบ PLC สู่ความสำเร็จของสถานศึกษาที่มีหลักการสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องและมีส่วนคล้ายกับผลการวิจัยของ จิรัชญพัฒน์ ใจเมือง และคณะ (2563 : 55-70) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ การสร้างภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ การสร้างชุมชนกัลยาณมิตร โครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อีกทั้ง ครรชิต พุทธโกษา (2554 : 74) ได้สะท้อนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเทคนิคที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุ ปัญหาของชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่

เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันของชุมชนและนักวิจัยผู้ศึกษาชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสมต่อยุคสมัยปัจจุบันที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบของรูปแบบ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการนำทฤษฎีเชิงระบบมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหาร PLC จะทำให้พัฒนาได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านปัจจัยนำเข้าเป็นด้านที่เหมาะสมที่จะเป็นทรัพยากรตั้งต้น เป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อน ด้วยการบริหารการเปลี่ยนแปลง PLC และ PAR เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนด้วย Active Learning ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2552 : 14-15) ได้กล่าวถึงวิธีการหรือเทคนิคเชิงระบบว่าเป็นการทำงานจากสภาพที่เป็นอยู่ ไปสู่สภาพที่ต้องการของงานนั้นทั้งระบบ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) กำหนดปัญหาที่ต้องแก้ไขและความต้องการในการพัฒนาของระบบให้ชัดเจน 2) กำหนดวัตถุประสงค์ย่อยที่สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์รวมของระบบใหญ่เพื่อสร้างกรอบหรือขอบเขตในการทำงาน 3) ศึกษาสิ่งแวดล้อมหรือข้อจำกัดในการทำงานของระบบและทรัพยากรที่หามาได้ 4) สร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือวิธีการในการพัฒนา 5) ตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมด้วยวิธีการที่มีเหตุผลเป็นระบบเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 6) ทดลองปฏิบัติทางเลือกที่ได้ตัดสินใจเลือกไว้ 7) ประเมินผลการปฏิบัติหรือผลการทดลอง 8) เก็บรวบรวมข้อมูลย้อนกลับอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงระบบนั้นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และ 9) ดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของระบบปกติหรือจัดเป็นแผนงานประจำขององค์กร วิโรจน์ สารรัตน์ (2553 : 51-54) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเชิงระบบ คือ 1) ปัจจัยป้อนเข้า (Input) คือ ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์เงิน ข้อมูล สารสนเทศที่จำเป็นต่อการผลิตหรือการบริการ 2) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation Processes) จากการใช้ศักยภาพทางการบริหารและเทคโนโลยีขององค์กรเพื่อเปลี่ยนปัจจัยป้อนเข้าเป็นปัจจัยป้อนออก 3) ปัจจัยป้อนออก (Output) ประกอบด้วย ผลผลิต การให้บริการหรือผลลัพธ์อื่นๆ ที่องค์กรผลิตขึ้น และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลลัพธ์และสถานะขององค์กรที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและในปีต่อมา เรา ศรีวิชัย (2554 : 21-22) ได้สรุปว่า วิธีระบบหรือวิธีระบบเป็นการปฏิบัติงานตามทฤษฎีระบบที่มีขั้นตอนตั้งแต่ระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือต้องการพัฒนา ระบุแนวทางหรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา เลือกแนวทางแก้ไขหรือพัฒนา ปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกไว้ประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติตามทางเลือกและนำไปปรับปรุงจากแนวคิดจากการนำเสนอขั้นตอนวิธีการเชิงระบบของนักการศึกษาหลายๆ ท่านที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพอจะสรุปได้ว่า วิธีการเชิงระบบเป็นกระบวนการที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผลลัพธ์ที่กำหนดซึ่งอยู่บนพื้นฐานหลักการความต้องการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ปัญหาเชิงตรรกวิทยา เช่นเดียวกับวิธีการทาง

วิทยาศาสตร์ ที่มีการกำหนดปัญหาสมมติฐานการวิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินการทดลอง แล้วนำไปสู่การสรุปผลที่เหมาะสมเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าผลสรุปหรือผลลัพธ์ที่ได้มาเป็นสิ่งที่คาดว่าจะได้ผลดีก็จะถูกนำมาทดลองใช้แต่ไว้อย่างไม่สามารถแก้ปัญหาได้ก็จะต้องมีการทดลองใหม่จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรูปแบบสามารถมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากในกระบวนการการฝึกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาของครูนั้นดำเนินการใช้รูปแบบตามแนวคิดของการบริหาร PLC (Plan Do See) ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยกระบวนการ PAR (PAOR) อีกทั้งใช้เครื่องมือ Reflective Thinking, AAR และการประเมินความพึงพอใจหลังการปฏิบัติงาน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวสามารถพัฒนาสมรรถครูและนักเรียนได้เป็นอย่างดี ตัวแปรที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ดังที่ การณ์พิชชา กชกานน และคณะ (2561 : 1039-1046) กล่าวถึงความสำเร็จของ PLC โรงเรียนได้มีภาวะผู้นำร่วมกัน มีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน และทุกคนเรียนรู้ร่วมกันสู่การปฏิบัติแลกเปลี่ยน แบ่งปัน ประสพการณ์ สอดคล้องกับ ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม (2553 : 19 – 21) ได้สรุปองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ 1) การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน 2) การวางเป้าหมายร่วมกันสู่การเรียนรู้ของนักเรียน 3) การร่วมมือร่วมพลัง 4) การชี้แนะการปฏิบัติ และ 5) การสะท้อนผลการปฏิบัติ

4. การถอดบทเรียนการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาครูคือการได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติจริง มีความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ครูควรใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจเน้นย้ำการลงมือปฏิบัติจริง อาทิ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้เนื่องมาจาก พื้นฐานของโรงเรียนมีการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ครูมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง กอปรกับการนำผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางร่วมด้วยช่วยกันในการพัฒนา สิ่งสำคัญคือผู้บริหารและครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เอาใจจริงเอาใจอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active ผ่านกิจกรรมโครงการ/โครงการงาน (PBL) ครูมีทักษะด้านเทคโนโลยีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 จากผลการวิจัย กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) พบว่า ครูยังไม่เข้าใจระบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังไม่ชำนาญการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ครูต้องการให้มีการส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล การจัดทำและการใช้หลักสูตร การจัดทำระบบสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมเน้นการทำงานเป็นทีม การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดโครงสร้างขององค์การที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง อาทิ เทศบาลนครลำปาง มหาวิทยาลัย วิทยาลัย ตลอดจนปราชญ์ ผู้รู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มาร่วมกันสร้างการเรียนรู้พัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบทที่แตกต่างกัน

1.1.2 จากผลการวิจัย กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) พบว่ารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลผลิต 5) ผลกระทบเชิงบวก 6) การคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ และ 7) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หน่วยงานต้นสังกัด ควรมีนโยบายเพื่อการขยายผลการใช้รูปแบบโดยให้มีการประยุกต์ใช้บริบทที่แตกต่างกันออกไป

1.2 ข้อเสนอแนะสู่การปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาครูตามรูปแบบที่เหมาะสมโดยจัดให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติจริง มีความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ ให้มีความสำคัญกับการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจเน้นย้ำการลงมือปฏิบัติจริง สิ่งสำคัญคือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นวิถี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล การจัดทำและการใช้หลักสูตร การจัดทำระบบสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร

จัดการและการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมเน้นการทำงานเป็นทีม การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดโครงสร้างขององค์การที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคืนกลับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สมรรถนะครู และสมรรถนะผู้เรียน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการ PLC เพื่อการพัฒนาครูและนักเรียนในบริบทที่แตกต่าง อาทิ สถานศึกษาสังกัด สพฐ. เทศบาล และเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- การณัฐพิชชา กษากานน, สุภารัตน์ อินทร์ตัน และปัญญพัฒน์ จันทร์เพชร. (2561). การขับเคลื่อนการศึกษาในระดับโรงเรียนด้วยชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 ราชภัฏบ้านจอมบึงวิจัย*. 1 มีนาคม 2561. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง. ราชบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จิรัชญพัฒน์ ใจเมือง, สันติ บุรณะชาติ, เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และสมบัติ นพรัก. (2563). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 31 (2), 55-77.
- ขวลิต ชูกำแพง. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 23 (2), 1-6.
- ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). *การพัฒนาหลักเทียบสำหรับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.
- ไพฑูรย์ ผิดคำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. *วารสารนวัตกรรมจัดการศึกษาและการวิจัย*. 3 (1), 11-18.
- มนตรี แยมกลีกร. (2559). ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ: ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองของครู. *การประชุมทางวิชาการของคุรุสภาประจำปี 2559 เรื่อง “การวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

- เรขา ศรีวิชัย. (2554). รูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผลในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วรภาคย์ ไผ่ตรีพันธ์, วรลักษณ์ ชูกำเนิด, ปราณีต ศิริพงษ์ และพงศ์รัตน์ ธรรมชาติ. (2563). หนึ่งทศวรรษกับการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในประเทศไทย: การทบทวนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาผ่านมุมมองบริบทวัฒนธรรมไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. 23 (2), 464-465.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ตาปลา พับลิเคชั่น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562). *การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: หจก. ทิพย์วิสุทธิ์.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2552). *องค์การกับการพัฒนาระบบ*. กรุงเทพมหานคร: เอส.พีการพิมพ์.
- DuFour R. (2007). Professional Learning Communities: A Bandwagon, an Idea Worth Considering, or Our Best Hope for High Levels of Learning?. *Middle School Journal*. 39 (1), 4-8.
- Mayer, D. & Lloyd, M. (2011). *Professional Learning: An Introduction to the Research Literature*. Australia: AITSA
- Morable, L. (2000). *Using Active Learning Techniques*. Department of Education, the Texas Higher Education Coordinating Board and Richland College.